

УДК 821.161.2-32.09

ББК 83.3 (4 Укр.) 6

ХУДОЖНІЙ СВІТ ДРАМИ ІВАНА ЗУБЕНКА «ОСТАННЯ ЖЕРТВА»: ТЕКСТ І КОНТЕКСТ

Т. А. Касьяненко

*Київська національна академія образотворчого мистецтва;
кафедра іноземних мов; м. Київ, вул. Смірнова-Ласточкина, 20,
тел. 044 272-15-40; e-mail: naoma@ukr.net*

Вперше окреслено жанрову специфіку сценічних текстів і на цій основі визначено етапи драматургічного творчого зростання відомого в Галичині в 20-30 роках ХХ століття журналіста, поета і прозаїка, драматурга, публіциста і громадсько-культурного діяча Івана Зубенка. На матеріалі драми «Остання жертва» з'ясовуються її художній світ та проблеми побудови драматургічного конфлікту і моделювання характеру. Драматургія художника слова вперше вводиться до загально українського літературно-художнього процесу означеного періоду.

Ключові слова: *Зубенко, художній світ, поетика, драматургія, конфлікт, український характер, літературний процес.*

Вивчення драматичного доробку І. Зубенка має певну самоцінність у зв'язку з важливістю його поглядів на роль театру в суспільному житті. Їх втілював у художній практиці драматург й через доволі високий мистецький рівень своїх творів. Театром Іван Зубенко зацікавився дуже рано, ще навчаючись у Феодосійському вчительському інституті. Згодом, викладаючи у гімназіях Херсона, активно долучався до театральної справи у міській «Просвіті». Під час інтернації у м. Каліші (Польща) виставляв свої перші драми і комедії на таборовій сцені.

Драматургія Івана Зубенка примітна для мистецьких шукань міжвоєнної доби, шукань які розгорталися між двома основними течіями, спрямованими, з одного боку, на збереження національно-культурної ідентичності, з іншого – на інтеграцію у європейський літературний процес. Виявлений нами спадок драматичних творів художника слова засвідчив помітний творчий внесок І. Зубенка у розвиток української драматургії 20-30-х років ХХ століття. Серед дев'ятнадцяти його п'єс – дев'ять драм «Шлях до волі» (1922), «Перемога» (1923), «Укохана мрія» (1923), «Остання жертва» (1923), «Фатум» (1926), «Ганжа Андигер» (1928), «Орленя» (1934), «Княгиня Анна» (1937), «За українську землю» (1938) та десять комедій і оперет «Кавунія» (1922), «Хахлушечки» (1923), «Пригоди на Кубані» (1923), «Мала Антанга» (1923), «Горе баб'ям» (1925), «Настоящий... марксист» (1924), «Дівча з лелією» (1926),

«Запорізькі пригоди й нагоди» (1933), «Камергер його величності» (1933), «Королева Сагари» (1934).

Починаючи з 1923 року, “...на сцені вже виставлялися «Остання жертва», «Горе баб'ям» й «Кавунія». Головне тло творів – це визвольні змагання української нації, яким автор віддав найліпші молоді роки свого життя” [1, с.3], про що повідомляло коломийське видавництво «Ока» 1926 року у передмові до повісті І. Зубенка «Зірка».

З Енциклопедії українознавства за редакцією В. Кубійовича дізнаємося, що “...драматичні твори Івана Зубенка «Дівча з лелією», «Орленя» й інші йшли в галицьких театрах” [2, с.848]. Підтвердження цьому знаходимо у статті О. Кисілевської «Пам'яті Івана Зубенка» (1941) “...з драматичних творів Покійного були виставлені – оперетка «Дівча з лелією», драма «Орленя», основана на тлі життя Григора Орлика. Іншу історичну драму з XIII ст. «Княгиня Анна» вже підготовляв до вистави, напередодні своєї несподіваної смерті в Коломиї, реж. Бенцаль” [3, с.5].

Драматична творчість І. Зубенка розпочинається з таборового періоду, коли літературно-артистичне товариство «Веселка» активно провадило культурно-освітню роботу як у таборі, так і серед мешканців Калішу. Іван Зубенко брав участь у драматичному товаристві як драматург і виконавець-кларнетист. Як зауважує С. Наріжний, “майже в самому початку існування каліського табору в ньому було засновано і Драматичне Товариство ім. М. Садовського, яке вже 6 серпня 1922 р. святкувало ювілей з нагоди 100 вистав. Театр в Каліші був найліпший з-поміж усіх таборових театрів” [4, с.45]. Журналіст, драматург, член редколегії «Веселки» А. Коршнівський (Олекса Карманюк) повідомляв, що “деякі з постановок Т-ва, як от «Кавунія» І. Зубенка, «Чорт-жінка», «Побрехенька» М. Айдарова та «Не ходи, Грицю» вдалися для молоді організації прекрасно” [5, с. 40].

Саме у Каліші І. Зубенко створив драматичний нарис на 3 дії «Перемога», драму на 3 дії «Остання жертва», п'єсу-фантазію «Укохана мрія», оперетки «Пригоди на Кубані», «Хахлушечки», «Кавунія», «Мала Антанта», які з успіхом ставились на таборовій сцені. Схвальні відгуки на них з'явилися на сторінках різних періодичних видань – «Трибуна України», «Український емігрант», «Книжка», «Український голос» у Канаді, «Промінь» у Чернівцях, «Нова Україна» в Празі, «Театральне мистецтво», літературний додаток «Нового часу» у Львові, «Жіноча доля» в Коломиї.

Зокрема, вже згадуваний Олекса Карманюк у львівському часописі «Театральне мистецтво» (1922) у рубриці «Новини в українському драматичному письменстві» відзначив три драматичні твори каліських таборян І. Зубенка, Ф. Крушинського, О. Карманюка, однак особливо виокремив драматичний нарис на 4 дії «Перемога»: “Всі три автори каліські таборяне. На їхні праці звертаємо увагу Т-ва «Просвіта» у Львові, яке при співучасті «Театральної комісії» розвиває інтенсивну акцію на полі

театрального мистецтва. Порядно було б використати названі праці наших таборян та випустити їх друком” [6, с.32].

На 20-30-ті роки ХХ століття припадає розквіт драматургічної і театрознавчої діяльності митця. Іван Зубенко, аналізуючи репертуар тодішніх колективів, небезпідставно вважав обов’язковим процес тісної співпраці драматурга і театру. Причому він справедливо акцентував увагу на тому, що в усі часи, в усіх народів упродовж розвитку сценічного мистецтва таке співробітництво літератури (драма) і театру (вистава) втворювало високі ідейно-естетичні зразки загальнолюдської та національної духовності. Драма як художнє явище не мала метою вдосконалити сценічне мистецтво “зсередини”, а театр, своєю чергою, не вбачав у драмі тільки літературну основу для створення театрального шедевр. Драма, на переконання Івана Зубенка, так чи інакше завше несе в собі систематику художніх образів, які прагнуть збагнути, розкрити й поглибити, створюючи нову образність (театральну), режисер, актори, загалом постановники спектаклю. Драматург був упевнений, що тільки спільна праця зможе зрушити цю справу з місця, та висловлює свої практичні поради щодо оживлення галицького мистецько-театрального життя початку 30-х років.

У п’єсах Івана Зубенка інтерпретуються такі теми, як психологія драматичного, щастя людини, патологія кохання. Ці драми позначені тяжінням до філософських ідей, трагедійним сприйняттям життя. У центрі уваги драматурга – людина, її психологія, її чуття й інтелект. Автор досліджує своїх героїв як самодостатні особистості, що переживають душевну драму або відчувають психологічну, соціальну дисгармонію. Його герої шукають відповіді на запитання – чи є місце в житті для особистого щастя, якщо ти присвятив себе служінню ідеї: у чому полягає призначення людини.

Хоча модерністські тенденції не були чітко означені в ранніх творах і не стали визначальними в подальшій творчості письменника, проте вони зберігаються на рівні використання окремих прийомів, натомість психологізм визначає проблематику драм та все активніше впливає на становлення авторської концепції особистості. Важливу роль у цій стильовій еволюції відіграв вплив творчості М. Хвильового, який був знаковою постаттю для багатьох українських митців.

Враховуючи ці особливості, можемо з’ясувати поетику художнього світу драми Івана Зубенка «Остання жертва», що сприятиме осмисленню способів та прийомів зображення особистості драматургом в їх цілісності, нерозривному зв’язку з авторською концепцією, а також узагальненню щодо розвитку драматургії письменника означеного періоду загалом.

«Остання жертва» – п’єса про громадянську війну та участь у визвольних змаганнях “приватної людини”, що опинилася у вирі історичних подій. У 20-30-х рр. як головна чи супровідна вона фігурує у творах М. Куліша («Патетична соната»), М. Ірчана («Бунтар», «Родина щітка»

рів», «Підземна Галичина»), Л. Первомайського («Невідомі солдати», «Ваграмова ніч»), Я. Галана («Вантаж», «Любов на світанні», «Під золотим орлом») та ін. У соцреалістичній літературі ця колізія швидко трансформувалася в стереотипно-традиційну. Культивувався тенденційний підхід: нещадність до ворога, непохитність у виборі, засудження людяності, абстрактного гуманізму. У більшості перерахованих творів персонажі одностайно віддають перевагу обов'язку, цілковито зрікаються почуттів, заперечуючи можливість самовияву людини в особистісній сфері.

У 1924 році К. Лавринович (Клим Поліщук), характеризуючи творчість «Веселки» в інформаційному нарисі «Творчість молодих письменників на еміграції» (1924), серед інших драматичних творів звертає увагу на "... добре уложену драму І. Зубенка «Остання жертва»» [7, с.15]. У цій п'єсі (її перша назва «Максим») через трансформацію історичної правди в життєву драматургові вдалося відтворити трагедію української нації, зосібна представників української інтелігенції, у жорстокі часи громадянської війни та визвольних змагань в Україні. Водночас він зробив спробу змоделювати тут новий тип героїчного національного характеру.

Визвольні змагання в Україні по-різному висвітлювались в українській драматургії 20-х – поч. 30-х років ХХ століття. Багато залежало від того, яку позицію займав художник слова, бо це визначало не тільки його політичну орієнтацію, а й впливало на естетичні оцінки образів-характерів. Складні переплетення людських доль спробували відтворити Я. Мамонтов у драмах «Веселий Хам» (1923), «Ave Maria», «Коли народ визволяється», «Батальйон мертвих» (1924), «До третіх півнів» (1925), «Княжна Вікторія» (1929). Овіяні революційною романтикою п'єси А. Головка «В червоних шумах» (1924), І. Дніпровського «Любов і дим» (1925) та «Яблуневий полон» (1926), Є. Кротевича «Секретар прем'єр-міністра», «Син Сови» (1924), Ю. Яновського «Дума про Британку» (1937). Однак їм не повністю вдалося проникнути у складні суперечності епохи і витворити глибину трагедійних образів-характерів.

Дія драми «Остання жертва» відбувається в часи свавілля денікінської окупації України. Головний персонаж Максим – мужня романтична натура, колишній гімназійний учитель, що вірить у відродження України. Рятуючи від воєнного лихоліття свою молоду родину, він привозить її з великого південного міста до маленького містечка: "...місто – це труна для думок, що линуть на простір степів... а тут...тут наш народ, тут наша Україна!" [8, с.25].

У драматичних образах-характерах Максима й Оксани автор показує типових представників української інтелігенції, які, опинившись у складних, дискримінаційних умовах, не хочуть втрачати національно-культурної ідентичності. В уста головного героя Максима драматург вклав особисті роздуми щодо тодішньої політичної ситуації та розв'язання проблем української державності: "Майбутнім історикам

нелегка буде задача – студіювати наші часи. ...Якийсь калейдоскоп... Неначе вінегрет, змішалися платформи, декларації, універсали... І все це не те, не те, не те... чого так несвідомо, але невпинно прагнуло моє серце... Що дала нам революція?! Центральну раду... Муравйова, московинів... невдалий гетьманат.. такого ж спадкоємця... А ми все чекаємо, ось, мовляв, прийде Дійсне, Правдиве, Постійне... що, те, що є, мовляв – сон! Міцний сон!.. Вічний... як ми справді будемо спати, або мріяти десь під небесами... Над нами якийсь фатум... нам бракує чогось... Проклята нерішучість нас губила й губить.. Нам треба одверто стати на шлях розвою рідної культури, а там... все приложиться... Здається я натрапляю на правильний шлях і... з нього не зйду...” [8, с.24].

Художній світ драми «Останньої жертви» сповнений суперечностей. Драматург розробляє тему “кохання і революція”, доповнюючи її іншими, не менш важливими проблемами: співвідношенням соціального й національного, ідейного фанатизму, етикою боротьби за ідею, вибору та свободи волі, пошуків справжніх цінностей, дегуманізації суспільства. Передовсім жертва або жертвопринесення. Цей образ, будучи одним із найпоширеніших в українській літературі 20-х років, варто розглядати у двох аспектах вияву. По-перше, жертва може бути подана як аскетичне самообмеження індивіда в ім’я певних суспільних ідеалів (повне підпорядкування себе чужій волі). Прикладом такої ситуації може бути історія Оксани. Заради порятунку коханого чоловіка вона поклала свою честь і життя на жертвопіднесок української революції. Самопожертва в цьому випадку засвідчує суспільну значимість, цінність ідеї. По-друге, йдеться про принесення в жертву інших людей, що сприймається українськими письменниками як один із обрядів “революційних ініціацій”: Максим приносить у жертву свою любов та кохану дружину.

В українській літературі 20-х років спостерігаємо варіанти братовбивства («Вершники» Ю. Яновського, «Яблуневий полон» І. Дніпровського), вбивства коханої («Патетична соната» М. Куліша, матеревбивства («Я (Романтика)» М. Хвильового). Проте не завжди письменники підкреслюють факт родинної близькості “героя” та його жертви («Смерть» Б. Антоненка-Давидовича). З’ясовується, що формування “нового героя” супроводжується радикальною реформою моралі: вбивство перестає мислитися як злочин. Так заявляє про себе ще один архетипний образ – смерті. Це загибель без можливості відродження чи новонародження. Максим віддає наказ знищити ворога разом з коханою дружиною, Оксана гине від випадкової кулі, вмирає їх син – і зникає надія на майбутнє.

Конфлікт трагедії «Остання жертва» має глибокий філософський зміст, є втіленням боротьби протилежностей із власною логікою розвитку, що полягає у вивірненні істинності і життєвості основних положень, яких дотримуються трагедійні герої. Зовнішній (подієвий) конфлікт, з легким відтінком мелодраматизму, народжується у бажанні Максима

захистити українську державність. Перепорою на шляху до досягнення цієї мети – героїчного вчинку – стає особисте: відкрите протистояння дружини Максима Оксани, яка боїться втратити родину, і коханого чоловіка. Зав'язка цього конфлікту відбувається на початку першої дії п'єси, у сцені за участю Максима та Оксани:

“ОКСАНА. Ні, це не жарти, Максиме!.. Чуєш?! Це – не жарти... Тебе застерігаю: я на все рішуся.. Ти кидаєш нас і йдеш на небезпеку.. значить.. значить.., нас міняєш на химери!.. Так слухай же уважно: прошу тебе в останній раз (*підкреслює*) залишся тут, будь з нами.. Чуєш, ти?! Інакше... ти... мусиш вибирати: ми, або... твоя Україна...” [8, с.30].

Основний конфлікт трагедії Зубенка полягає у здатності героїв бачити дійсність під різними кутами зору, і суть його становлять не допустимі сумніви (хитання) в рамках визначених категорій, наприклад, добра і зла, а вихід за ці межі, результатом чого стають принципово різні, полярні позиції. Слушною є думка М. Вороного, який зазначав, що “виймаючи з душі дійової особи все те, що складає трагедію її життя, автор утворює нову постать, утворює проект внутрішньої боротьби і конфлікту...” [9, с.253], тобто увага зосереджується на найважливіших рисах, які, будучи визначальними для функціонування героя як носія певних поглядів, набувають самостійного значення через їхню універсальність для нього.

Протагоніст Максим втілює у собі національний етногенетичний тип із почуттям, волею, розумом, виявляючи у конфліктах та конфліктних ситуаціях найхарактерніші властивості українського характеру, розкриває свою ментальну суть у цілеспрямованих діях відповідно до жанрової специфіки, вступає у суперечність з іншими дійовими особами, відстоює своє кредо, сам визначає свою долю, реалізуючи себе в конкретно індивідуальному вияві в межах драматичного мистецтва.

У конфліктній ситуації драматизм “останньої жертви” досягається нагнітанням напруженості, протиставленням образів-характерів люблячої та обмеженої дружини і чоловіка-борця. Обидва персонажі опинилися у скрутній ситуації, що дає змогу глибше збагнути трагедійну суть їхнього ества. Для цього Іван Зубенко у загальний ланцюг полеміки вплітає влучні репліки, які розкривають душевну драму кожної дійової особи. Мовна партитура персонажів виразно індивідуалізована. На передній план у п'єсі виходить зіткнення устремлінь героїв. Драматичний сюжет напруженіший, ніж епічний, сповнений несподіванок, ускладнень дії.

Діалог Максима і Оксани – активний словесний агон, спрямований на досягнення певної мети, і цілком відповідає їхньому психологічному стану:

“МАКСИМ. Це – нерви, Ксаночко... Але коли... ти ставиш питання руба, то я тобі скажу... (*Пройшовся*). Тебе я кохаю над усе життя й ніколи нікого так не кохав і не буду кохати... Але.. .але.. (*Суворо*). Твоя лю-

бов не стримає мене, коли від мене Україна буде вимагати жертви... Життя віддам... і честь віддам!” [8, с.30]. У діалозі виразно помітно, як кардинально відрізняються вислови Оксани, яка спочатку не сприймає української ідеї, від фраз Максима, здатного пожертвувати найдорожчим для України.

“ОКСАНА. Побув трохи українцем... та й годі... Тепер це небезпечно... а в тебе родина!” [8, с.30]. У цій сцені Іван Зубенко зумів передати щирість взаємин подружжя, водночас створюючи напружену конфліктну ситуацію, яка дає змогу показати людські характери зсередини, автор підсилює трагічність конфлікту. Короткими, але емоційно насиченими репліками він передає трагічну атмосферу сцени, зберігаючи при цьому природність героїв, не прикрашаючи і не ідеалізуючи їх. Цитовані думки є концептуальними в розвитку внутрішнього конфлікту головної героїні, що, зрештою, приводить її до катастрофи: спочатку – до втрати дитини, а потім і до трагічної загибелі Оксани.

У II дії «Останньої жертви» автор показує, що, не зважаючи на пересторогу дружини, Максим іде до повстанців, які обирають його отаманом. Повстанський загін отамана Орла наводить жах на ворогів, тому й вони розробляють план його знищення. “Я вибрав шлях борні!” – у цих словах Максима, вже отамана повстанців Орла, драматург, використовуючи певну ритміку словесної партитури, сконцентрував основну ідею драми.

Психологічний аналіз монологу дає всі підстави говорити про творчий підхід письменника до зображення своїх героїв. Він не лише розглядає психічні стани героїв, у чому, звичайно, виявляє неабияку майстерність, але й використовує їх з метою підкреслення певних рис характеру, що своєю чергою впливає на розвиток конфлікту.

Для виконання обраної функції трагедійний герой п'єси І. Зубенка символізує високі людські якості, очищені від дріб'язкового і другорядного, створюючи таким чином перспективу гідного протистояння. Набуває нового звучання класична схема: проблема – характер – конфлікт. Вирішення конфлікту передбачає декілька фаз розвитку. Якщо найбільше напруження, яке характеризується безпосереднім зіткненням різних світоглядних позицій, що вимагає взаємного і цілковитого заперечення, визначається як кульмінація, то процес, що веде до остаточної розв'язки, дослідники (Г. Фрайтаг, Я. Мамонтов, І. Михайлин) слушно називають катастрофою, оскільки одна з протиборчих сторін зазнає нищівної поразки. Внутрішньопсихологічний конфлікт п'єси поглиблюється у сцені за участю образу Оксани, який виконує у п'єсі функцію композиційної домінанти, центру конфлікту. Важливе значення у композиційній структурі твору має загибель Оксани. Іван Зубенко завершує п'єсу на трагічній ноті. Страждання як невід'ємна риса трагічного характеру супроводжує образ героя впродовж усього твору. Захопившись ліризацією,

автор послабив трагічну напруженість сюжету – не показав належного протиборства характерів, які опинилися у різних ворожих таборах.

Таким чином, трагедія «Остання жертва» є втіленням і виявом найвизначніших проблем як у загальному плані, так і в контексті окреслених історичних подій, оскільки дає уявлення про вагомі сторони життя людей, що визначають їхній духовний статус як спосіб безперервного становлення і змін. Головною рушійною силою трагедії є активна діяльність героя, який закономірно проектує майбутню розв'язку. Катастрофою п'єси є остання сцена III дії, у якій Максим, отаман повстанців, заради святої справи жертвує життям дружини, котра опинилася заручницею в стані ворога:

“МАКСИМ. ....Яка жорстока дійсність!... Наблизилась страшна хвилина... Побічних виходів нема... Або зрадити свою вимріяну Україну, або.. загубити її...Оксану... О, Боже!... Боже!... Який ти жорстокий!... Зрада Батьківщини... Оксаночко!.. Люба моя... Я кохаю тебе... але..але... (Схиляється на стіл, ридає) Так ... ця жертва свята... так повинно бути... Вкраїна варта того... Боже, підкріпи мене!.. [8, с.44]. Стецько...(Стецько вбігає). Негайно – всіма гарматами ... вогонь!!!” [8, с.44].

«Остання жертва» постає як героїчна трагедія тобто “трагедія одного героя”, що опиняється у центрі уваги й своєю присутністю об'єднує різноманітні сцени життя в єдине ціле. Масштабність зображуваних подій, соціальних, політичних протистоянь, котрі виступають тлом розгортання особистісної колізії персонажів, лише увиразнює його сутність. Іван Зубенко майстерно сконструював конфлікти та конфліктні ситуації в драмі для розкриття етнопсихологічної сутності героя, сповненого прагнення зберегти свою національно-культурну ідентичність усупереч намірам більшовиків, та змодельовав художні версії українських національних характерів.

За твердженням В. Працьовитого, “національний характер як літературознавча категорія – це змодельований у драматичному творі образ із виразними етноментальними рисами, з притаманною йому моделлю світоуявлення, історичною пам'яттю, відповідною шкалою цінностей, унікальним світовідчуттям, генетичним кодом, специфічним способом мислення” [10, с.45], які сформувалися з урахуванням своєрідності території, мови, побуту, звичаїв і традицій, під впливом економічного й культурного розвитку.

Створюючи трагічні образи-характери у світлі естетичного ідеалу, автор врахував життєві реалії, закладаючи їх в основу художнього твору. Драматург вивів на сцену подій різноманітні національні типи, переконливо вмотивував їхні дії та розкрив найпотаємніші порухи української душі, яка завжди прагнула волі. Засобами художньої умовності автор перетворює явища дійсності в естетичні події відповідно до національної вдачі. Образ-характер Максима у нього пов'язаний із поняттями пре-

красного, піднесеного і трагічного та набуває своєрідного національного забарвлення.

У складній структурі багатьох п'єс І. Зубенка, починаючи з «Останньої жертви», трагедійні аспекти відіграють суттєву роль. Але саме цю п'єсу можемо назвати “першою героїчною трагедією в доробку автора, твором, у якому трагедійні аспекти не виступають поруч з іншими, а виразно їх собі підпорядковують” [11, с.634]. У п'єсі «Остання жертва» важливість трагедійної дії невіддільна від її особливої цілісності й лаконізму та монументального пафосу.

Як висновок, можемо стверджувати, що трагедія «Остання жертва» І. Зубенка – неоднозначний драматичний твір в українській драматургії 20-х – початку 30-х років ХХ століття, що відповідає канонічним вимогам трагедійного жанру, на якому позначилися гострі суперечності епохи. Він засвідчує не лише перші стильові пошуки І. Зубенка в царині національного характеротворення, але й відображає прагнення драматурга знайти нові форми для відтворення подій, учасником яких йому довелося стати.

Здійснене дослідження особливостей структурування драматургічного конфлікту та моделювання характеру в п'єсі «Остання жертва» показало спроби І. Зубенка зображати особистість у її цілісності, нерозривному зв'язку з авторською концепцією. В основі конфлікту названої драми – трагедія української нації у жорстокі часи громадянської війни і визвольних змагань. Її розкрито шляхом показу українських національних характерів на тлі складних перипетій життя, в якому дуже часто переплітаються людські долі. Опираючись на реальне підґрунтя, драматург майстерно сконструював конфліктні ситуації, увиразнивши етнопсихологічну сутність героя, сповненого прагнення зберегти свою національно-культурну ідентичність у супереч ворожим намірам її зламати.

Література

1. Зубенко І. Зірка : оповідання для молоді на тлі визвольних змагань / Іван Зубенко. – Коломия: Ока, 1926. – 171 с.
2. Зубенко Іван // Енциклопедія українознавства: у 12 т. / за ред. В.Кубійовича. – К., 1994. – Т.3. – С. 848-849.
3. Кисілевська О. Пам'яті Івана Зубенка / Олена. Кисілевська // Краківські вісті. – Краків, 1941. – Ч.219 (374). – С. 5.
4. Наріжний С. Українська еміграція: Культурна праця української еміграції 1919-1939: Матеріали, зібрані С. Наріжним до частини другої / Упоряд. Л.Яковлева. – К.: Вид-во імені Олени Теліги, 1999. – 272 с.
5. Коршнівський А. Драматичне Т-во «Об'єднання» / Антін Коршнівський // Веселка. – 1923. – Ч.9-10. – С. 40.
6. Карманюк О. Новини в українському драматичному письменстві / Олекса Карманюк // Театральне мистецтво, 1922. –В.ІІІ-ІV. – С. 32.

7. Лаврінович К. Творчість молодих письменників на еміграції / Клим Лаврінович // Наш світ. – Львів; Варшава; Луцьк. – 1924. – Ч.17-18. – С. 14-15.
8. Зубенко І. Остання жертва : п'єса з доби визвольних змагань на 3 дії / Іван Зубенко // Веселка. – 1923. – Ч. 7-8. – С. 23-44.
9. Вороний М. Драма живих символів / Микола Вороний // М.Вороний. Поезії. Критика. Публіцистика. – К.: Наукова думка, 1996. – С. 248-254.
10. Працьовитий В. Національний характер в українській драматургії 20–30-х років ХХ століття / Володимир Працьовитий. – Львів: Ліга-Прес, 1999. – 282 с.
11. Касьяненко Т. Іван Зубенко – драматург, театральний діяч (Відсвіти творчої біографії) / Тамара Касьяненко // Записки Наукового товариства ім. Шевченка. – Львів, 2003. – Том ССXLV: Праці Театрознавчої комісії. – С. 626-640.

Стаття надійшла до редакційної колегії 19.09.2012 р.

*Рекомендовано до друку докт.філол.наук, професором Хоробом С.І.,
докт.філол.наук, професором Працьовитим В.С. (Львів)*

ARTISTIC WORLD OF DRAMA OF IVAN ZUBENKO «THE LAST VICTIM»: TEXT AND CONTEXT

T. A. Kasyanenko

Kiev National Academy of Fine Art; department of foreign languages;

Kyiv, Smirnov-Lastochkin str., 20;

ph. 044 272-15-40; e-mail: naoma@ukr.net

The genre specific of stage texts is first outlined and on this basis the stages of dramaturgic creative growth of known are certain in Galichina in 20-30 XX age of journalist, poet and writer, dramatist, publicist and public-cultural figure Ivan Zubenko. Its artistic world and problems of construction of dramaturgic conflict and design of character turn out on material of drama the «Last victim». Dramaturgy of artist of word is first entered to the in general lines Ukrainian literature-art process of the noted period.

Key words: *Zubenko, artistic world, poetics, dramaturgy, conflict, Ukrainian character, literary process.*